

Klassifikationskoder og tjenstdygtighedskoder fra 1855 - 1947

1855

Fra 1855 blev der indført tjenstdygtighedskoder for noget af det mandskab, som blev fremstillet på session. I første omfang omfattede koderne kun dem, som

- 1) på grund af legemsfejl og svagheder var uegnet til enhver form for krigstjeneste, og
- 2) dem, som på grund af en legemsfejl eller svaghed, var uegnet til egentlig krigstjeneste, men som kunne gøre fyldest som militærarbejdere.

Først i 1862 kom der en klasseinddeling på dem, som var fuldt tjenstdygtige til den egentlige landkrigstjeneste.

For både de helt uegnede og de delvis uegnede, skulle sessionen med et romertal I eller romertal II angive om vedkommende var helt udygtig til krigstjeneste (I) eller var betinget tjenstdygtig (II), og med et bogstav fra A-E, hvorpå kroppen legemsfejlen eller funktionsforstyrrelsen var lokaliseret:

- A. Legemsfejl og svagheder, som ikke var bundet til noget bestemt organ.
F.eks. sindssygdom, åndssvaghed, krøbling, lamhed o.l.
- B. Legemsfejl og svagheder, som havde sæde i hovedet.
- C. Legemsfejl og svagheder, som havde sæde på hals, krop eller i brystet og underlivets organer.
- D. Legemsfejl og svagheder, som havde sæde i de øverste yderlemmer (skulder, arme, albuer, håndled, hænder). Blev også kaldt overekstremiteterne.
- E. Legemsfejl og svagheder, som havde sæde i de nederste yderlemmer (hoft-, knæ- og fodled). Blev også kaldt underekstremiteterne.

Endvidere skulle der i koden med et tal, hentet fra den udsendte bekendtgørelse, angive hvilken legemsfejl eller funktionsforstyrrelse, der var tale om. Bekendtgørelsen vedrørende legemsfejl og funktionsforstyrrelser er ret omfattende, og man er derfor nødt til at kigge i bekendtgørelsen for at få at vide, hvad tallet står for.

En kode i 1855 for *en helt uegnet værnepligtig* kunne f.eks. være: **I. B. 5.**

I = Helt uegnet (kasseret, udygtighedspas, uts, eller utps).

B = Legemsfejl og svagheder, som havde sæde i hovedet.

5 = Døvhed så vel som som tunghørighed og anden svaghed af hørelsen, sådan at den til en betydelig grad forhindrede livets sædvanlige sysler.

En kode i 1855 for *en delvis uegnet værnepligtig* kunne f.eks. være: **II. C. 3.**

II = Delvis uegnet (dvs. egnet som militærarbejder).

C = Legemsfejl og svagheder, som havde sæde på hals, krop eller i brystet og underlivets organer.

3 = Blodårebrot af et betydeligt omfang eller med smerte (kvie) i testiklen, uden at dette medførte nedsat (kvæstet) arbejdsdygtighed.

Koderne for legemsfejl og svagheder forandrer sig over tid og er ret detaljerede. Man er her nødt til at kigge i de nævnte bekendtgørelser/anordninger for den relevante periode for at få oplysninger om legemsfejlen eller svagheden. De findes bl.a. på Rigsarkivets læsesal.

For de delvis uegnede værnepligtige, som skulle udskrives til militærarbejdere, skulle der også fra 1855 angives en bedømmelseskode for, ved hvilken troppeafdeling, pågældende var egnet til at gøre tjeneste som militærarbejder:

De betingede tjenstdygtige (militærarbejdere)

- MA 1 Infanteripionerer og ambulancesoldater.
- MA 2 Køresvende og hestevartere.
- MA 3 Alle øvrige (militærarbejdere).

Lovgivning:

- *Bekendtgørelse af 27. september 1855 angående de legemsfejl og svagheder, som bør anses hinderlige for de værnepligtiges anvendelse til landkrigstjenesten dels som soldater, dels som militærarbejdere.*
- *Bekendtgørelse af 27.9. 1855 om de regler, der bliver at iagttage dels af landsessionerne ved bedømmelsen af det værnepligtige mandskabs tjenstdygtighed og dels af troppeafdelingerne ved udskrevne og indkaldte mandskabers kassation.*

1862

I 1862 blev der også indført koder for dem, som fuldt tjenstdygtige til land- eller søkrigstjenesten.

Bemærk, at nedenstående ikke omfatter de personer, som fra lægdsrullen blev overført til sørullen (de halv- og helbefarne). Kun dem, som fra lægdsrullen blev udskrevet til tjeneste ved søværnet. Blev kaldt lægdsrullemandskab i søværnet.

Egnet til land- og søkrigstjeneste

- EK 1 Mandskab til søværnet (søfolk, smede, fyrbødere, tømmermænd, sejlmagere m.fl.)
- EK 2 Gardere til hest og til fods (de smukkeste og anseeligste, 67 " eller derover)
- EK 3 Kavallerister og artilleriets trækonstabler (mindst 64", ikke over 67", vant til at omgås heste).
- EK 4 Ingeniører, artilleriets konstabler og håndværkere, samt mandskab til pontoneer-kompagniet (stærkt bygget mandskab, mindst 63", ikke over 67").
- EK 5 Infanterister (mindst 61").

Militærarbejdere:

- M 1 Militærarbejdere ved søværnet.
- M 2 Infanteripionerer og ambulancesoldater.
- M 3 Køresvende og hestevartere (hestepassere).
- M 4 De øvrige militærarbejdere ved hæren (over 60").

Lovgivning:

- *Bekendtgørelse af 25. september 1862 ang. de legemsfejl og svagheder, som bør anses hinderlige for de værnepligtiges anvendelse til landkrigstjenesten dels som soldater, dels som militærarbejdere. Vedrørte dem, som blev kasseret.*
- *Bekendtgørelse af 25. september 1862 om de regler, der bliver at iagttage dels af landsessionerne ved bedømmelsen af det værnepligtige mandskabs tjenstdygtighed og dels af troppeafdelingerne ved udskrevne og indkaldte mandskabers kassation. Vedrørte dem, som blev udskrevet til militærarbejdere.*

1869

Bekendtgørelsen af 20. august 1869 ændrede intet ved ovennævnte klasseopdeling, og den kongelige anordning af 1869 ændrede blot indholdet af M 2, idet betegnelsen »infanteripionerer og ambulancesoldater« blev erstattet af betegnelsen »Forplejningskorpsets mandskab«.

Koderne fra 1869 var:

Egnet til land- og søkigtjeneste

EK 1 Mandskab til søværnet.

EK 2 Gardere til hest og til fods.

EK 3 Kavallerister og artilleriets trænkonstabler.

EK 4 Ingeniører, artilleriets konstabler og håndværkere, samt mandskab til pontoneer-kompagniet.

EK 5 Infanterister.

Militærarbejdere:

M 1 Militærarbejdere ved søværnet.

M 2 Forplejningskorpsets mandskab.

M 3 Køresvende og hestevartere.

M 4 De øvrige militærarbejdere ved hæren.

Lovgivning:

- *Kgl. anordning af 17. september 1869.*

1876

Ved kgl. anordning af 16. august 1876 blev militærarbejderne inddelt i tre klasser. De øvrige koder forblev uændret:

Egnet til land- og søkigtjeneste

EK 1 Mandskab til søværnet.

EK 2 Gardere til hest og til fods.

EK 3 Kavallerister og artilleriets trænkonstabler.

EK 4 Ingeniører, artilleriets konstabler og håndværkere, samt mandskab til pontoneer-kompagniet.

EK 5 Infanterister.

Egnet som militærarbejdere:

M 1 Trænsoldater og hestepassere.

M 2 Sygepassere.

M 3 De øvrige militærarbejdere.

Lovgivning:

- *Anordning af 16. august 1876 om de regler, der bliver at iagttage ved bedømmelsen af værnepligtigt mandskabs tjenstdygtighed og ved det udskrevne mandskabs fordeling.*

1882

Ved kongelig anordning af 28. juni 1882 om reglerne ved bedømmelsen af værnepligtige, fremgår det, at det mandskab, som udskrives til den egentlige krigstjeneste, skulle have en højde af 60 tommer eller derover. Herudover skete der iflg. bekendtgørelsen af 16.6. 1882 en ændring af egnethedsbedømmelsen, som tidligere var opdelt i to kategorier, som nu blev udvidet til 3 kategorier:

- I Legemsfejl og svagheder, der begrundede fuldkommen udygtighed til al krigstjeneste.
- II Legemsfejl og svagheder, der begrundede udygtighed til den egentlige land- og søkrigstjeneste, men som efter den antydede grad og beskaffenhed ikke forhindrede en anvendelse af den pågældende som militærarbejder.
- III Legemsfejl og svagheder, der ikke forhindrede anvendelse af personen til krigstjeneste.

Egnet til land- og søkrigstjeneste:

- EK 1 Mandskab til søværnet.
- EK 2 Gardere til hest og til fods.
- EK 3 Kavallerister og artilleriets trækonstabler.
- EK 3a Trækonstabler.
- EK 3B Ryttere.
- EK 4 Ingeniører, artilleriets konstabler og håndværkere, samt mandskab til pontoneerkompagniet.
- EK 4a Feltartilleriets konstabler.
- EK 4b Fæstningsartilleriets konstabler.
- EK 4c De tekniske afdelingers konstabler.
- EK 4d Ingeniører.
- EK 5 Infanterister.
- EK 5H Tjenstedygtighed til træ- og hestepassertjenesten.

Endvidere skulle nedenstående tillægskode tilføjes:

- S = Hvis pågældende var særlig egnet til sundhedstropperne (f.eks. barberer, kontorister, handelskommissar, farmaceuter, snedkere, tømrere, sadelmagere m.fl.).
- H = Hvis pågældende var vant til at omgås heste (tjenstedygtig til træ- og hestepassertjeneste).
- L = Hvis pågældende var tjenstedygtig som underlæge.
- D. L. = Hvis pågældende var tjenstedygtig som underdyrlæge.

Egnet som militærarbejdere:

- M 1 Værnepligtige, der har legemsfejl eller svagheder, som gør, at de ikke kan følge med på march.
  - M 2 Øvrige værnepligtige, der anses for tjenstedygtige som militærarbejdere.
- Endvidere kunne der ved M 1 være tilføjet:
- F = Tjenstedygtig til forplejningskorpset.

Om tilføjelsen F fremgår af bekendtgørelsen, at militærarbejdere med vedtegning M. 1, som havde godtgjort at være i besiddelse af kundskaber – særlig i regning og retskrivning – ved at have bestået en prøve enten ved en offentlig undervisningsanstalt, (f.eks. adgangsprøven til universitetet, den almindelige forberedelseseksamen, afgangseksamen ved en realskole, skolelærereksamen) eller ved en privat undervisningsanstalt, hvor prøverne antoges at give lignende sikkerhed, som de nævnte prøver, eller som i mindst 3 år har haft ansættelse på et større handelskontor som kontorister eller i en højere stilling, skulle gives en vedtegning om tjenstedygtighed til forplejningskorpset (F).

Lovgivning

- *Anordning af 16. juni 1882 om de regler, der bliver at iagttage ved bedømmelsen af værnepligtigt mandskab tjenstdygtighed og ved det udskrevne mandskabs fordeling.*
- *Bekendtgørelse af 16. juni 1882 af regulativ for bedømmelsen af de værnepligtiges dygtighed til krigstjenesten enten i hæren eller ved søværnet.*

1886

Bekendtgørelsen omfattede nogle ændringer vedrørende synsevnen hos befarne.

Lovgivning

- *Bekendtgørelse af 26. juni 1886 om nogle ændringer i Regulativet af 16. juni 1882 (især om de værnepligtiges syn).*

1889

Bekendtgørelsen omfattede igen nogle ændringer vedrørende synsevnen hos befarne.

Lovgivning

- *Bekendtgørelse af 31. august 1889 om forandring i post B.3. i det ved bekendtgørelse af 26. maj 1886 ændrede regulativ af 16. juni 1882, for så vidt angår synsevnen ved befarne.*

1894

Ved kongelige anordning ændredes inddelingen af dem, der skønnedes tjenlige til land- og søkrigstjeneste, idet de fem klasser blev erstattet af ni.

Der anvendtes forkortelserne EK 1 til EK-9. Var den værnepligtige særlig egnet, blev der tilføjet et a, var han anvendelig et b.

Egnet til land- og søkrigstjeneste:

- EK 1a Søværnet, særlig egnet.
- EK 1b Søværnet, anvendelig.
- EK 2a Fodfolket, særlig egnet.
- EK 2b Fodfolket, anvendelig.
- EK 3a Livgarden, særlig egnet.
- EK 3b Livgarden, anvendelig.
- EK 4a Rytteriet, særlig egnet.
- EK 4b Rytteriet, anvendelig.
- EK 5a Feltartilleriets konstabler, særlig egnet.
- EK 5b Feltartilleriets konstabler, anvendelig.
- EK 6a Feltartilleriet, trainkonstabler, særlig egnet.
- EK 6b Feltartilleriet, trainkonstabler, anvendelig.
- EK 7a Fæstningsartilleriet, særlig egnet
- EK 7b Fæstningsartilleriet, anvendelig.
- EK 8a Ingeniører, særlig egnet
- EK 8b Ingeniører, anvendelig.
- EK 9 Forskellige afdelinger, som forudsætter almindelig arbejdsfærdighed:
- EK 9T De tekniske afdelinger.
- EK 9H Hestepassere og trænkostabler.
- EK 9S Sundhedstropperne.

Lovgivning

- *Anordning af 24. august 1894 om det værnepligtige mandskabs tjenstdygtighed og det udskrevne mandskabs fordeling (Egnet til egentlig krigstjeneste: E.K.1 -E.K.9.*
- *Bekendtgørelse af 24. august 1894 om regulativ for bedømmelsen af de værnepligtiges dygtighed til krigstjeneste.*

1902

Ændringerne i 1902, som bl.a. vedrørte fordelingen af mandskab, muligheden for uden for tiden for sessionernes afholdelse at blive fremstillet for kassationskommissionen i nærmeste garnisonsby, samt ændrede krav til syn- og hørelse, førte ikke til ændringer i udskrivningskoderne.

Lovgivning

- *Anordning af 5. december 1902 om ændringer i §§ 16, 18, 19 og 24 i anordning af 24. august 1894 om det værnepligtige mandskabs tjenstdygtighed og det udskrevne mandskabs fordeling.*
- *Bekendtgørelse af 5. december 1902 om forandringer i det i medfør af allerhøjeste resolution af 24. august 1894 udfærdigede regulativ af samme dato for bedømmelsen af de værnepligtiges dygtighed til krigstjeneste (om værnepligtiges synsevne og høreevne).*

1912

Ved kgl. anordning forsvandt den særlige opdeling af militærarbejdere. Alle tjenstdygtige blev fremover fordelt på 10 klasser: De ubetinget tjenstdygtige fik tilføjet et romertal I. De betingede tjenstdygtige et romertal II.

Romertal I tilføjedes alene til værnepligtige, der skønnedes at være i stand til at udholde de med marcher med fuld oppakning under feltforhold forbundne anstrengelser.

Romertal II tilføjedes de værnepligtige, der ikke havde kunnet opfylde kravet under romertal I, men som i øvrigt anses for anvendelige til den tjeneste, hvortil de blev udskrevet.

K I 1	Søværnet, særlig egnet
K II 1	Søværnet, anvendelig
K I 2	Fodfolksregimenterne, særlig egnet
K II 2	Fodfolksregimenterne, anvendelig
K I 3	Livgarden,
K II 3	Livgarden,
K I 4	Rytteriet,
K II 4	Rytteriet,
K I 5	Feltartilleriets konstabler,
K II 5	Feltartilleriets konstabler,
K I 6	Feltartilleriets trækonstabler,
K II 6	Feltartilleriets trækonstabler,
K I 7	Ingeniører,
K II 7	Ingeniører,
K I 8	Kystartilleriet og fæstningsartilleriet,
K II 8	Kystartilleriet og fæstningsartilleriet,
K II 9	Trænet (betinget tjenstdygtig), anvendelig
K II 10 a	Arbejdstropper (betinget tjenstdygtighed), kan godt følge med på march.
K II 10 b	Arbejdstropper (betinget tjenstdygtighed), kan ikke følge med på march.

Visse særlige vedtegninger kan herudover være tilføjet:

H = Egned til hestepasning og træntjeneste.

L = Egned til lægetjeneste.

D = Egned til dyrlægetjeneste.

T = Egned til teknisk korps.

S = Egned til sundhedstropperne.

F = Egned til forplejningskorpset.

Fra 1912 skete der også en ændring i tjenstdygtighedskoder (romertallene fra I-III)

I = Legemsfejl, mangler, sygdomme og svagheder, der ikke forhindrer den pågældende i at opnå betegnelsen K I (ubetinget tjenstdygtig).

II = Legemsfejl, mangler, sygdomme og svagheder, der medfører anvendelse af K II; betinget tjenstdygtighed.

III = Legemsfejl, mangler, sygdomme og svagheder, der pågældende uskikket til al krigstjeneste.

Eksempel III E 5

III = Legemsfejl, mangler, sygdomme og svagheder, der gør pågældende uskikket til al krigstjeneste (kasseret som soldat).

E = Legemsfejl, mangler, sygdomme og svagheder, der har sæde i underekstremiteterne.

5 = Platfod eller anden foddeformitet, når den i væsentlig grad hindrer gangen eller nødvendiggør anvendelse af særligt fodtøj.

Lovgivning

- Anordning af 19. juli 1912 om det værnepligtige mandskabs tjenstdygtighed og det udskrevne mandskabs fordeling.
- Bekendtgørelse af 19. juli 1912 om regulativ for bedømmelsen af de værnepligtiges dygtighed til krigstjenesten.

1925

Anordningen af 20. januar 1925 ændrede kun nogle af tillægsvedtegningerne samt ændrede K I 9 og K II 9 fra trænet til arbejdstropper.

K I 1 Søværnet, særlig egned.

K II 1 Søværnet, anvendelig.

Tillægsvedtegning til K I 1 og K II 1:

a Mandskab med vedtegningen »Befaren«. Fiskere, der sejlet i søgående fartøj (betegnes »Søgående fiskere») og mandskab, der har sejlet som dæksbesætningen (betegnes »Sømand«).

b Mandskab af nærmere krævede livsstillinger og uddannelse, som må anses for skikket til tjeneste ved søværnet, fortrinsvis folk, der er vant til at færdes på søen, betegnes som »søvante«.

K I 2 Fodfolksregimenterne, særlig egned.

K II 2 Fodfolksregimenterne, anvendelig.

K I 3 Livgarden.

K II 3 Livgarden.

K I 4 Rytteriet.

K II 4 Rytteriet.

K I 5 Feltartilleriets konstabler.

K II 5 Feltartilleriets konstabler.

K I 6 Feltartilleriets trækonstabler.

- K II 6 Feltartilleriets trænkonstabler.
- K I 7 Ingeniører.
- K II 7 Ingeniører.
- K I 8 Kystartilleriet.
- K II 8 Kystartilleriet.
- K II 9 a Arbejdstropper (betinget tjenstdygtighed), kan godt følge med på march.
- K II 9 b Arbejdstropper (betinget tjenstdygtighed), kan ikke følge med på march.

Som tillægsvedtegninger kan være tilføjet:

- C = Værnepligtige, der møder med førerbevis for firhulede motorvogne over 2500 kg egenvægt.
- D = Egnede til dyrlægetjeneste.
- F = Egnede til forplejningskorpset.
- H = Egnede til hestepasning og træntjeneste.
- L = Egnede til lægetjeneste.
- Lst = Tjenstdygtighed til landstormen¹. Tillægsvedtegning til fodfolket K II 2.
- M = Tjenstdygtig til det motortrukne feltartilleri. (Tillægsvedtegning til K I 5 og K II 5).
- S = Egnede til sundhedstropperne.
- T = Egnede til teknisk korps.

Lovgivning

- *Anordning af 6. januar 1925 vedrørende det værnepligtige mandskabs tjenstdygtighed og det udskrevne mandskabs fordeling.*
- *Bekendtgørelse af 6. januar 1925 indeholdende regulativ for bedømmelsen af de værnepligtiges dygtighed til krigstjeneste (Fejl: A - E (hvor på kroppen), I - III fra kun delvis til helt uegnet).*

Den næste gang der skete ændring i sessionskoderne var i 1947.

Hvis der findes anvendt andre koder end dem, som er anført ovenover eller der konstateres fejl i ovennævnte, vil jeg være glad for at blive orienteret på green@grifo.dk.

*København, 1. april 2014
Jørgen Green*

¹ **Landstorm**, ty. *Landsturm*, *landeværn*, det sidste opbud i krigstid af mandskab til landets eller en landsdels forsvar, dvs. tropper dannet af de ældste årgange og af endnu uøvede værnepligtige. Den danske hærordning 1923-31 forudsatte dannelse af en landstorm bestående af værnepligtige, som ikke var nødvendige i hæren og søværnet, eller som endnu ikke havde aftjent værnepligt.

Fortegnelse over de af Krigsministeriet fastsatte Omraader og de under disse hørende Lægder.

Til Omraade	I.	hører: Af 1. Kreds:	Lægderne 1, 5, 16—26, 30—32, 85—88, 97 153.
	II.	7 Kreds:	Lægderne 1—27, 70—227
	III. 4.	4. Kreds:	Lægderne 101, 102, 169—187, 209—217, 483—485, 546—551
	III. 5.	5. Kreds	Lægderne 1—60, 162—216.
	III. 7	— 7 Kreds	Lægderne 23—69.
	V a.	2. Kreds	Lægderne 100—108, 110—125, 127—129, 137 285, 292, 293.
	V b.	2. Kreds	Lægderne 43, 48—82, 130—136, 286—291, 294—345, 351, 409—411, 415.
	VI.	3. Kreds	Lægderne 1—135, 138—166, 184, 185, 191—194.
	VII. 3.	3. Kreds	Lægderne 136, 137, 167—183, 186—190, 195—220.
	VII. 4.	4. Kreds	Lægderne 87—100, 103—168, 188—208, 231 263, 439—453, 457, 459—475.
	VIII. a. 1	1. Kreds:	Lægderne 6—15, 27—29, 46—51, 71, 72.
	VIII. a. 2.	2. Kreds	Lægderne 83—99, 109, 126, 372, 383—386, 388—390, 393—408, 412—414.
	VIII. b.	2. Kreds	Lægderne 1—42, 44—47, 346—350, 352—371, 373—382, 387, 391, 392, 416—423.
	IX. 4.	4. Kreds	Lægderne 324—328, 385—425, 427, 497—545.
	IX. 5.	— 5. Kreds:	Lægderne 130—161, 217—358, 361—365, 368, 369, 372—374, 418—420, 554—581.
	X.	5. Kreds	Lægderne 359, 360, 366, 367, 370, 371, 375—417, 421—553.
	XI.	4. Kreds	Lægderne 218—230, 264—323, 329—384, 486—496.
	XII.	6. Kreds:	Lægderne 1—26.

